

Nr 322.

Av herr **Boman** i Stafsund, om ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län.

Många torrlägningsföretag, för vilka planer och kostnadsberäkningar uppgjorts före 1939, ha på grund av de av kriget inträdda förhållandena blivit långt dyrare än beräknats. Arbetskostnaderna ha under krigsåren i det närmaste fördubblats genom lönestegringar, och arbetena ha fördröjts och fördyrats av brist på material och tidvis också av brist på van arbetskraft på grund av omfattande inkallelser. Därtill har kommit att väderleksförhållandena under de första krigsvintrarna voro sällsynt vidriga för företag av här berörda art, vilket ytterligare ökat svårigheterna.

Detta har medfört att delägare i torrlägningsföretag, som utförts under krigsåren med ledning av kostnadsberäkningar, upprättade med hänsyn till fredstida förhållanden, fått vidkännas avsevärt större utgifter än de räknade med, då företagen beslutades. Det är icke för mycket att säga, att många delägare därigenom råkat i allvarliga svårigheter, som för år framöver hårt belasta deras ekonomi. Visserligen har staten i dylika fall i viss omfattning beviljat tilläggsbidrag och tilläggs lån, men dessa ha flerstädes icke varit tillräckliga för att avlyfta den ekonomiska börda, som de starkt ökade och icke förutsedda kostnadsstegringarna för torrlägningsföretagen lagt på delägarna. Det torde därför vara ofrånkomligt att staten träder emellan med ytterligare bidrag, om torrlägningsföretagen skola medföra den vinning för jordbruket i bygden, som från början avsågs. Det säger sig självt att jordbrukare, som i alltför hög grad tryckas av ekonomiska bekymmer, icke ha de resurser som behövas för att genomföra den rationalisering av driften som torrläggningen av betydande arealer möjliggör. Det är risk för att de strävanden att effektivisera jordbruksdriften, som torrläggningen avsåg att befrämja, stanna på halva vägen.

Bland de torrlägningsföretag, som råkat i finansiella vanskligheter genom att de före kriget uppgjorda kostnads kalkylerna fullständigt kullkastats, befinner sig Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens företag. Detta sträcker sig genom socknarna Närtuna, Skepptuna, Frösunda, Kårsta, Vada, Össeby-Garn och Österåker i Stockholms län och berör i allt 137 brukningsdelar. Syneförrättningen rörande företaget avslutades den 5 maj 1938, sedan de förberedande arbetena pågått från år 1925. Kostnaderna beräknades 1938 till följande belopp:

Arbets- och materialkostnad	356 000
Ersättningar	34 563
Förrättningskostnader m. m.	14 056

Summa kronor 404 619

Som entreprenör för hela företaget antogs den 15 februari 1939 firman T. An. Tesch i Stockholm.

Svårigheterna för företaget började ganska snart efter krigsutbrottet. Särskilt vållade bristen på brännolja för grävmaskinerna allvarligt avbräck för arbetets planemässiga fortgång. Till slut måste muddring tillgripas i stället för grävning för viss åsträcka, vilket medförde en merkostnad av 20 öre pr m³.

Andra svårigheter tillstötte efter hand. I februari 1941 började en del skred på sträckan järnvägen Holmbron—Billsta uppkomma. Omfattande skyddsarbeten måste efter förslag av särskilt tillkallade sakkunniga, geoteknikerna byrådir. J. Olsson och dr R. Lidén, genomföras. Bl. a. byggdes stenkistor i Billstaskärningen på en sträcka av ca 4 500 lm, vilket arbete blev färdigt våren 1946. Merkostnaden för detta oförutsedda arbete, som uteslutande beror på otjänliga markförhållanden, har uppgått till 140 000 kr. Skreden i Billstaskärningen och därmed sammanhängande arbeten ha vållat en del skador, för vilka ersättningar måste utbetalas.

Ännu en kostnadsfördyrande omständighet, som icke hänför sig till av krigstiden föranledda kostnadsstegringar, bör nämnas. Konerna för den nya landsvägsbron vid Brottbys visade sig icke vara utförda på sätt, som erhållna ritningar angävo. De måste därför ombyggas, vilket enligt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättat förslag beräknades kosta 30 000 kr. Denna summa ansåg styrelsen, att torrlägningsföretaget skulle erlægga.

Efter alla vanskligheter blev dock arbetet färdigt, och torrlägningsföretaget avsynades i oktober 1947 och godkändes av lantbruksstyrelsen i december samma år. De verkliga kostnaderna, som blivit mer än dubbelt så stora som de beräknade, uppgå till följande belopp:

Arbets- och materialkostnad	795 519	
Ersättningar för arbetsplanens fastställande	34 563	
Förrättningskostnader vid planens fastställande	14 056	
Arvoden, räntor m. m.	23 195	
Räntor, ersättningar för skada m. m. under år 1948	23 894	
Ersättningar för intrång genom jordupplag, utvidgningar av åarna och för minskat fiske	34 000	
		Summa kronor 925 228

Därutöver kommer en ännu ej betald inflationsräkning på 47 743 kr. från firman Tesch, utgörande kostnad för ökade arbetspriser. Inräknas även denna summa, bliva de slutliga kostnaderna för Garnsvikens torrlägningsföretag 972 971 kr.

Till torrlägningsföretaget har utgått såväl statsbidrag som avdikningslån med nedanstående belopp:

statsbidrag beviljat den 9 juni 1939	192 430	
» » » 15 april 1946	24 220	
» » » 7 juni 1948	96 170	312 820
avdikningslån beviljat den 9 juni 1939	195 150	
» » » 15 april 1946	71 710	266 860
		Summa kronor 579 680

På grund av omständigheter, över vilka delägarna icke kunnat råda, ha kostnaderna för torrlägningsföretaget blivit synnerligen höga. Trots att tilläggsbidrag beviljats företaget, bliva de återstående kostnader, som delägarna måste bestrida, ytterst betungande. Det bör bemärkas, att huvudparten av delägarna äro innehavare av mindre och medelstora jordbruk. Av de brukningsdelar som ingå i företaget tillhöra 35 gruppen upp till 10 ha, 30 ligga i gruppen 10—20 ha, 38 i gruppen 20—40 ha, 26 i gruppen 40—100 ha och 8 ha mer än 100 hektar åkerjord.

Det förtjänar vidare framhållas, att företaget 1939 bedömdes såsom förhållandevis gynnsamt med hänsyn till båtnaden. År 1938 uppskattades värdet av jordförbättringen till 433 311 kr., vilket således beräknades överstiga de kalkylerade kostnaderna. Man torde även kunna räkna med att den sociala båtnaden för den omgivande bygden har blivit betydande genom att torrläggningen kommit till stånd. Åtskilliga jordbruk, som tidigare knappast voro bärkraftiga på grund av att marken var vattensjuk, ha förvandlats till fullständiga brukningsdelar. Torrlägningsföretaget har sålunda fyllt en uppgift i strävandena att rationalisera jordbruket.

Starka skäl tala otvivelaktigt för att Garnsvikens torrlägningsföretag tilldelas ytterligare statsbidrag av skälig storlek. Företagets och delägarnas ekonomi belastas nu i besvärande grad av de stora merkostnader, som uppstått på grund av olyckliga omständigheter. Det förefaller rimligt att statsbidrag lämnas, så att delägarna icke behöva åtminstone i mera avsevärd mån vidkännas större utgifter än om företaget kunnat utföras enligt de ursprungliga planerna. Vid bedömandet av denna fråga bör skälighetssynpunkten tillmätas stor vikt med hänsyn till vad som inträffat under utförandet av detta företag.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att ett anslag av 393 000 kronor må utgå från statens avdikningsanslag såsom ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län och att nämnda anslag måtte höjas med motsvarande belopp.

Stockholm den 26 januari 1950.

David Boman

i Stafsund.